

ВИЩА ШКОЛА

ВАРЕНКО Т.К.

АКСІОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД ТА ДОЦІЛЬНІСТЬ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

Сучасні тенденції розвитку вітчизняної системи вищої педагогічної освіти, її орієнтація на інтеграцію до європейського освітнього простору та необхідність відповідних змін у ціннісному світосприйнятті майбутніх учителів заохочують науковців до пошуку нових ефективних шляхів підвищення якості їх професійної підготовки. З огляду на це, активно розвивається аксіологічний підхід, який орієнтує викладачів на забезпечення опанування студентами загальнолюдських цінностей, формування сталої суб'єктивної ціннісної позиції особистості в процесі навчання та вмінь сприяти становленню такої позиції в учнів у майбутній педагогічній роботі.

Відзначимо, що значний внесок у розвиток ціннісної проблематики зробили С. Анісімов, А. Здравомислов, М. Каган, В. Сержантов, В. Тугарінов та інші. Теоретико-методологічні основи впровадження аксіологічного підходу в освітній процес різних типів навчальних закладів визначені у працях І. Бега, І. Зязюна, В. Огнев'юка, О. Савченко, О. Сухомлинської. Необхідність ціннісного наповнення змісту навчально-виховного процесу в сучасних закладах освіти обґрунтована С. Гончаренком, Н. Ткачовою, Є. Ямбургом та іншими науковцями. Аксіологічні основи процесу вдосконалення професійної діяльності вчителів проаналізовані у працях Н. Асташової, І. Бужиної, В. Гриньової, І. Ісаєва, М. Сметанського, В. Сластьоніна. Незважаючи на вагомий внесок науковців у дослідження різних аспектів проблеми реалізації аксіологічного підходу в системі вищої педагогічної освіти, результати вивчення стану її теоретичної та практичної розробленості свідчать про необхідність продовження наукового пошуку у визначеному напрямі.

Метою статті є розкриття суті аксіологічного підходу та обґрунтування доцільності його реалізації в сучасній системі вищої педагогічної освіти.

Сьогодні освіта вважається загальнолюдською цінністю та невід'ємною ознакою кожної культурної людини. Право особистості на освіту декларується в Конституції України, а реалізація цього права передбачає підготовку компетентної людини, здатної розуміти сучасні реалії та своєчасно пристосовуватися до складних процесів соціального й природного розвитку, впливати на них, належним чином діяти в усіх сферах життєдіяльності соціуму. Разом з тим очевидно, що від змісту й характеру спрямованості особистості переважною мірою залежить вирішення

існуючих соціальних і економічних проблем, безпека й навіть існування всього людства. Тому кожна особа має бути здатною адекватно оцінювати власні можливості та здібності, приміряти їх відповідно до вимог кожної конкретної ситуації, а також нести відповідальність за свої переконання і вчинки.

У світлі цього сучасна школа має зробити вагомий внесок у становлення сутнісних сил людини, її соціально-ціннісних світоглядних характеристик і моральних якостей, які неодмінно стануть їй у нагоді в майбутньому, спрямовуючи на здійснення добрих справ на благо спільноти, забезпечення екологічної й моральної гармонії у світі. А успішність реалізації цих завдань значною мірою залежить від провідних цінностей, якими будуть керуватися у своїй роботі вчителі [2]. Отже, впровадження аксіологічного підходу в освітній процес педагогічного ВНЗ має широке філософсько-антропологічне й соціально-політичне значення.

У контексті дослідження аксіологічний підхід трактується як своєрідна філософсько-педагогічна стратегія, яка ґрунтується на ідеї пріоритету загальнолюдських цінностей і самоцінності кожної особистості та визначає перспективи подальшого вдосконалення системи освіти й оптимального використання педагогічних ресурсів відповідно до вимог сучасного суспільства [4]. Аксіологічний підхід традиційно вважається методологічною основою гуманістично орієнтованої педагогічної освіти, оскільки він спрямований на формування гуманних професійно-ціннісних орієнтацій вчителя у процесі її здійснення [1]. Причому її ціннісне наповнення відбувається як через змістові, так і через процесуальні характеристики викладання різних навчальних дисциплін.

У наукових працях [1; 4] доведено, що реалізація аксіологічного підходу в освітньому процесі педагогічного ВНЗ дає змогу створити сприятливі умови для розвитку емоційно-ціннісних переживань і ціннісних ставлень кожної особистості, розкрити можливості освіти як засобу забезпечення спадкоємності прогресивних традицій людства, залучаючись до яких людина не лише при звичається до умов постійно змінюваного соціуму, але й стає здатною до неадаптованої активності. У свою чергу, це дає їй змогу виходити за межі заданої даності, розвивати власну суб'єктність та забезпечувати збільшення загальнокультурного й аксіологічного потенціалу світової цивілізації.

Слід відзначити, що в межах аксіологічного підходу особистість розглядається як найвища цінність суспільства й самоціль суспільного розвитку, що є невід'ємною складовою гуманістичної педагогіки. У центрі аксіологічного мислення перебуває концепція про цілісну єдність усіх підсистем Всесвіту, які перебувають між собою у складних відносинах взаємозалежності та взаємодії. У зв'язку з цим аксіологія може розглядатися як основа нової філософії освіти і відповідно – методології сучасної педагогіки. Відповідно до цієї концепції, суспільство слід сприймати як цілісний людський світ, у якому домінують певні загальнолюдські цінності. Однак кожному педагогу важливо навчитися бачити не тільки те загальне,

що об'єднує між собою людей, а й ті відмінності, котрі характеризують кожен окрему особу, забезпечуючи її суб'єктивну траєкторію розвитку [3].

У світлі цього зауважимо, що аксіологічно зорієнтована педагогічна освіта спрямована не на підготовку знеособлених молодих кваліфікованих кадрів, а на досягнення результативності в загальному та професійному розвитку особистості студента через розкриття його персонального професійно-особистісного потенціалу. Визначена спрямованість освіти змінює звичні уявлення про її мету як формування систематизованих знань, умінь і навичок. Адже саме таке розуміння мети освіти є причиною її дегуманізації, яка виявляється у штучному розмежуванні процесів навчання й виховання. Як результат, у навчальних програмах і підручниках виховне значення знань виявляється розмитим, відбувається їхнє відчуження, тоді як освіта, особливо педагогічна, перш за все, має забезпечувати опанування молоддю цінностей загальнолюдської й національної культури. Отже, педагогічна освіта має бути зорієнтована не лише на формування фундаментальних і фахових знань майбутніх учителів, але й разом з тим пристосовувати їх до змінних обставин життя, вчити їх гуманізувати життя своїх вихованців, змінюючи його відповідно до законів краси та соціально значущих ціннісних орієнтирів. У світлі цього запровадження аксіологічного підходу в освітній процес педагогічного ВНЗ каталізує усвідомлення майбутніми вчителями значущості розвитку в кожній дитині потреби бути неповторною особистістю, котра орієнтується у своїй поведінці на власну систему ціннісних пріоритетів, причому ці пріоритети мають узгоджуватися із загальнолюдськими цінностями.

Виходячи з такого розуміння мети й завдань педагогічної освіти, у науковий обіг введено поняття “педагогічні цінності”. Під цими цінностями розуміються ті норми, які регламентують професійну діяльність учителя і виступають сполучною ланкою між існуючим суспільним світоглядом у галузі освіти, з одного боку, й роботою окремого педагога – з іншого [2]. Ці цінності мають синтагматичний характер, тобто формуються історично й фіксуються у педагогічній науці як форма суспільної свідомості у вигляді специфічних образів та уявлень. Оволодіння педагогічними цінностями здійснюється в процесі професійної підготовки студентів, під час якої відбувається їх суб'єктивація. У свою чергу, суб'єктивні сприйняття та присвоєння педагогічних цінностей визначаються багатством особистості майбутнього вчителя, спрямованістю його професійної діяльності. Зрозуміло, що рівень суб'єктивації педагогічних цінностей є важливим показником індивідуально-професійного розвитку педагога.

Висновки. Отже, на основі вищевикладеного можна зауважити, що актуальність питання про впровадження аксіологічного підходу у професійну підготовку майбутніх учителів зумовлена тим, що, по-перше, саме в період навчання вони відпрацьовують власну систему особистісних та професійних цінностей; по-друге, загальна спрямованість ціннісних орієнтацій педагога переважно зумовлює загальний характер організованої

ним навчально-виховної взаємодії з учнями; по-третє, ціннісна проблематика у сфері освіти має свою специфіку, що виявляється в її прикладному аспекті, оскільки для освітян виникає необхідність не тільки у визначенні провідних для педагогічної взаємодії цінностей, але й у пошуку ефективних засобів їх передачі молоді.

З огляду на вищезазначене зроблено висновок про те, що впровадження аксіологічного підходу в освітній процес педагогічного ВНЗ відіграє важливу роль у процесі формування їх професійно-особистісних цінностей та якостей. Адже очевидно, що педагог має бути взірцем і джерелом тих настанов, які він прагне сформулювати у своїх учнях, повинен уміти безпосередньо впливати на процес засвоєння учнями цих настанов своєю громадською позицією, міркуваннями та поведінкою, тому визначена проблема вимагає подальшого дослідження.

Література

1. Гущина Н.А. Аксіологические аспекты отечественного образования как фактор формирования профессионально-ценностных ориентаций будущего учителя : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Н.А. Гущина. – Калуга, 2004. – 188 с.
2. Педагогика : учеб. пособ. / [В.А. Слостенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов]. – М. : Школа-Пресс, 2002. – 576 с.
3. Племенюк М.Г. Аксіологічний підхід в формуванні содержания образования в высшей школе / М.Г. Племенюк // Известия Рос. гос. пед. ун-та им. А.И. Герцена. – СПб., 2008. – № 11 (68). – С. 60–68.
4. Ткачова Н.О. Аксіологічний підхід до організації педагогічного процесу в загальноосвітньому навчальному закладі : монографія / Н.О. Ткачова. – Луганськ : ЛНПУ ім. Тараса Шевченка ; Х. : Каравела, 2006. – 300 с.

ВИНДЮК А.В.

ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ГОСТИНИЧНО-КУРОРТНОГО ДЕЛА СРЕДСТВАМИ ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ РАБОТЫ

Под компетентностью традиционно понимают совокупность полномочий должностного лица, соответствие его занимаемой должности, обладание знаниями, позволяющими судить о чем-либо.

Профессиональная компетентность – это уровень профессиональной подготовки, включающий: систему знаний и умений, позволяющих решать профессиональные задачи; философско-методологическую культуру, помогающую определить нравственные приоритеты, сущность бытия, предназначение человека, понимание неограниченных возможностей его самосовершенствования; правовую культуру как стабилизирующий фактор его гуманистической ориентации во всех жизненных ситуациях.

Поэтому в содержание профессиональной подготовки должен быть заложен механизм, обеспечивающий развитие будущих специалистов гостинично-курортного дела, открытого изменениям и творческому поиску, исследованию быстро меняющегося мира, изменений конъюнктуры на рынке труда. При этом ценностные ориентации состоят в признании приоритета гуманистических традиций, самооценки и значимости